

Kommuner och universitet/ högskolor i samverkan

EN KARTLÄGGNING OCH DISKUSSION

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Förord

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) gav våren 2009 Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) och HELIX VINN Excellence Centre vid Linköpings universitet i uppdrag att genomföra en undersökning om hur kommuner samverkar med universitet/högskolor i organiserade former. Undersökningen utgår från ett kommunalt perspektiv och syftar till att öka kunskapen om hur mer institutionaliserade samarbetsförhållanden ser ut. En bakgrund är att de så kallade ”högskolesamordnarna” i kommuner och företrädare för SKL har uttryckt önskemål om att få veta mer om hur kommuner och universitet/högskolor samverkar med varandra i organiserade former.

Studien, som genomförts av Leif Jonsson och Kent Waltersson vid CKS/HELIX VINN Excellence Centre vid Linköpings universitet, har diskuterats med högskolesamordnare vid två tillfällen; dels i samband med konferensen Högskolor och Samhälle i Samverkan (HSS-09) i Luleå den 1–3 juni 2009, dels vid en nätverksträff den 23 oktober 2009.

Bakom det uttalade behovet av kunskap finns föreställningar om att inriktningen varierar på de arbeten som ”högskolesamordnarna” gör, både vad gäller innehåll och form. Det kan t ex handla om ambitioner att medverka till näringslivsutveckling, utveckling av kommunala verksamheter, utveckling av campusmiljöer och utveckling av studiesociala förhållanden. Formerna för kontakter mellan kommuner och universitet/högskolor kan också variera.

Stockholm, mars 2010

Jonas Andersson

Ordförande i FoU-rådet

Sveriges Kommuner och Landsting

Upplysningar om innehållet:
Jonny Paulsson, FoU-samordnare, SKL
08-452 78 37, jonny.paulsson@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2010
ISBN: 978-91-7164-516-6
Text: Leif Jonsson och Kent Waltersson
Produktion: forsbergvonesen
Tryck: Cicero Tryck

Innehåll

- 4 **Bakgrund**
- 6 Kartläggningsarbetet

- 8 **Rapportens syfte och innehåll**
- 8 Redovisning av kartläggningsmaterial
- 9 Aktörer i samverkan mellan högskolor och universitet
- 10 Syfte med samarbetet
- 11 Innehåll i samarbetet
- 13 Resurser för samarbetet
- 14 Aktörers inflytande
- 16 Organisering av samarbetet

- 18 **Tolkningar och reflektioner**
- 18 Aggregerad tolkning av undersökningsresultaten
- 19 Kommunala förhållningssätt till högskole-/universitetssamverkan
- 22 Bilaga - Förteckning över kommuner som har svarat på enkäten

Bakgrund

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har givit Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) och HELIX VINN Excellence Centre vid Linköpings universitet i uppdrag att genomföra en undersökning om hur kommuner samverkar med universitet/högskolor i organiserade former. Undersökningen utgår från ett kommunalt perspektiv och syftar till att öka kunskapen om hur mer institutionaliserade samarbetsförhållanden ser ut. En bakgrund är att de så kallade ”högskolesamordnarna” i kommuner och företrädare för SKL har uttryckt önskemål om att få veta mer om hur kommuner och universitet/högskolor samverkar med varandra i organiserade former.

Vi har valt att tolka det uttalade behovet som att det gäller förekomster av mer organiserade samarbeten och inte spontant förekommande aktiviteter mellan enskilda personer inom kommuner och universitet/högskolor. Kommunperspektivet avgränsas då till att röra kommunledningsnivån. Vidare har vi valt att tolka uppdraget som att det gäller samarbeten som har fått stadga i en eller annan institutionaliserad form; en institutionalisering som kan avläsas i reglerade avtal, i organisatoriska former, i regelbundna möten och/eller i andra former som har en viss hållbarhet över tid.

Bakom det uttalade behovet av kunskap finns föreställningar om att inriktningen varierar på de arbeten som ”högskolesamordnarna” gör, både vad gäller innehåll och form. Det kan t ex handla om ambitioner att medverka till näringslivsutveckling, utveckling av kommunala verksamheter, utveckling av

campusmiljöer och utveckling av studiesociala förhållanden. Formerna för kontakter mellan kommuner och universitet/högskolor kan också variera.

Mot den här bakgrunden har kartläggningen försökt svara på följande frågor:

- } Vilka kommunala *aktörer* medverkar i samarbetena?
- } Vilka *syften* har kommuner med institutionaliserade samarbeten med universitet och högskolor?
- } Vilket *innehåll* har sådana samarbeten?
- } Vilka *typer av resurser* sätter kommuner in i samarbetet?
- } Vad har kommunpolitiker och tjänstemän *inflytande* över i samarbetena?
- } Hur är samarbetsförhållandena *ordnade*?

Kartläggningsarbetet

Kartläggningsarbetet har bestått av intervjuer med kommunala företrädare (högskolesamordnare m.fl.) vid fyra utvalda kommuner och en enkätundersökning.

Fyra kommuner besöktes under våren 2009 i syfte att fördjupa kunskapen om samverkan med universitet/högskolor. Urvalet gjordes i samråd med SKL och de fyra kommuner som besöktes var Gotland, Lund, Skellefteå och Varberg. De två sistnämnda valdes ut på grund av att de har byggt egna campusmiljöer. Gotland kommun valdes därför att den har landets färskaste högskoleetablering. Lund valdes ut som en av de äldsta universitetsstäderna i vårt land. Under besöken har vi fört samtal med ledande kommunala företrädare, såväl tjänstemän som politiker. Vid ett par av besöken har vi också fått möjlighet att träffa företrädare för universitet/högskola, och i något fall har vi också mött företrädare för näringslivet. Skriftligt material har samlats in under och/eller efter besöken.

Med hjälp av lärdomar från kommunbesöken genomfördes en enkätundersökning till de kommuner som deltar i högskolesamordnarnätverket. Sammanlagt 43 enkäter skickades ut och 30 har besvarat den. I slutet av rapporten återfinns en förteckning över vilka kommuner som har svarat. I 29 fall är det enskilda kommuner. Undantaget är Akademi Norr, som består av tolv kommuner som har gått samman i ett kommunalförbund för att ägna sig åt högre utbildning.¹ Det är alltså tretton kommuner som inte har svarat. Det finns därför anledning att vara försiktig med att dra generaliserande slutsatser utifrån enkätundersökningen.

1 Akademi Norr behandlas här som en svarande bland enskilda kommuner, vilket är något tveksamt. Akademi Norr beskrivs nämligen på den egna hemsidan (www.akademinorr.se) som en gränsöverskridande samverkan mellan 12 kommuner från fyra län. Det är kommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Dorotea, Kramfors, Lycksele, Malå, Sollefteå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Vilhelmina och Åsele som har gått samman i ett kommunalförbund "i syfte att initiera, samordna och genomföra högre utbildning som skall tillfredsställa behov av både grundläggande service och innovativ tillväxt. Varje deltagande kommun har ett lärcentrum kopplat till Akademi Norr."

I enkäten ställdes frågor om kommuners handlande. Av samtal med medlemmar i nätverket för högskolesamordnare har framgått att i somliga kommuner har enkätsvarandet föregåtts av förarbeten med flera aktörer inblandade, medan det i andra kommuner varit fråga om enpersonsarbete vid datorn. Enkätsvaren kan alltså sägas spegla bilder av kommuners handlande med olika representativitet. Detta är en andra anledning till att vara försiktig med att dra generaliserande slutsatser från undersökningen.

Enkätresultaten har diskuterats med högskolesamordnare vid två tillfällen; dels i samband med konferensen Högskolor och Samhälle i Samverkan (HSS-09) i Luleå den 1-3 juni 2009, dels vid en nätverksträff den 23 oktober 2009.

Studien har genomförts i samverkan mellan CKS och HELIX VINN Excellence Centre vid Linköpings universitet.² Leif Jonsson och Kent Waltersson har genomfört studien. Björn Eklund (CKS) och Per-Erik Ellström (HELIX) har medverkat som samtalspartners.

² Både CKS (Centrum för Kommunstrategiska Studier) och Helix (Research and Innovation Center) är forskningsmiljöer som präglas av samverkan mellan kommuner och universitet; i CKS fall vad gäller kommunstrategiska frågor och vad gäller HELIX inom arbetslivsområdet.

KAPITEL 3

Rapportens syfte och innehåll

Rapporten har ställts samman i syfte att kunna användas som underlag för diskussioner om kommuners samverkan med högskolor och universitet. I rapporten redovisas enkätsvaren integrerat med det som framkom vid kommunbesöken. Rapporten avslutas med en diskussion om vilka lärdomar som kan dras från kartläggningen. Det är viktigt att understryka att rapporten inte har ambitionen att återge mönster bland kommuner. Insamlat material tillåter inte detta. I stället vill rapporten peka på förhållningssätt som kan förekomma i kommuner vad gäller samverkan med universitet och högskolor.

Redovisning av kartläggningsmaterial

Redovisningen av det som har kommit fram i kartläggningen sker i en struktur som motsvarar de frågor som ställdes i enkätundersökningen. Svaren från denna redovisas först. Därefter följer några kommentarer utifrån gjorda kommunbesök och några reflektioner i anslutning till detta.

Aktörer i samverkan mellan högskolor och universitet

Tabell 1 nedan visar hur svaren ser ut vad gäller rangordning av aktörer.

TABELL 1: Centrala aktörer och deras betydelse för kommuners samverkan med högskola/universitet

Aktör	Mycket viktig	Viktig	Oviktig	Helt oviktig	Inte aktuellt	Inget svar
Kommunstyrelsepolitiker	21	4	2	0	1	2
Kommunala utbildningspolitiker	2	17	7	0	3	1
Kommunstyrelsetjänstemän	17	9	1	2	1	0
Kommunala utbildningstjänstemän	4	15	8	0	1	2
Universitetsföreträdare / högskoleföreträdare	22	8	0	0	0	0
Näringslivsföreträdare	12	8	6	0	3	1
Företrädare för civilsamhälle (folkrörelser, föreningsliv etc.)	0	6	9	4	7	4
Annan	5	0	0	0	3	22

Källa: Enkätundersökning till kommuner i högskolesamordnarnätverket. Avläst 2009-08-18

Av tabellen framgår att flera olika aktörer pekas ut som mycket viktiga eller viktiga. Intressant att notera är att universitets- och högskoleföreträdare anses vara viktiga i många svar. Av tabellen framgår också att politiker och tjänstemän knutna till kommunstyrelser anses vara mycket viktiga. Även näringslivsföreträdare anses vara av stor betydelse. De anses vara viktigare än kommunala utbildningspolitiker och kommunala utbildningstjänstemän.

Sammantaget visar enkätsvaren att frågor om samverkan mellan kommun och högskola/universitet framför allt engagerar kommuners centrala ledning och i mindre grad dess utbildningsföreträdare. I åtta kommuner anses kommunala utbildningstjänstemän vara oviktiga och i sju kommuner gäller detta även utbildningspolitiker.

På ovanstående sätt ser svaren ut på en aggregerad nivå. Utifrån gjorda kommunbesök visar det sig att det finns stora variationer mellan kommuner när det gäller vilka aktörer som är involverade i samverkan. På Gotland sägs det finnas en grupp bestående av personer som kan etiketteras som centrala aktörer. I den återfinns regiondirektören, kommunens högskolesamordnare, högskolans rektor och högskolans FoU-strateg. Politikerna ansågs vara i hög grad inblandade i samarbetet, vars exekutiva motorer dock verkar vara tjänstemän.

I Skellefteå ansågs också kommunala tjänstemän vara viktiga aktörer. Det gäller också ett par politiker. I Skellefteå betonade en företrädare för Campus Skellefteå att det var viktigt att representanter för Umeå universitet hade insett att det var viktigt att vara en regional aktör och att man i det sammanhanget såg Campus Skellefteå som en viktig partner.

Också bland de personer som vi mötte i Varberg ansågs politiker vara viktiga aktörer och framför allt då som infrastrukturskapare. Något som togs upp av företrädare för både Skellefteå och Varbergs kommuner var betydelsen av att det hade funnits och att det finns en bred politisk enighet på campussatsningarna.

I Lund är det inte lika lätt att peka ut enskilda personer. Till skillnad från Gotland, Skellefteå och Varberg så har det under perioder i Lund funnits ett studentparti med mandat i kommunfullmäktige. Detta parti betecknades av de kommunföreträdare som vi träffade som en viktig aktör.

Syfte med samarbetet

I tabell 2 återfinns en sammanställning av svar på frågan vad kommuner vill uppnå med samarbetet.

TABELL 2: Kommunala syften med samarbetet med högskola/universitet

	Mycket hög grad	Hög grad	Liten grad	Mycket liten grad	Inte aktuellt	Inget svar
Förbättra utbildningsmöjligheterna hos kommunens invånare	15	9	4	0	1	1
Locka fler invånare till kommunen	16	10	3	1	0	0
Förbättra skatteintäkterna	7	9	11	3	0	0
Få fler arbetstillfällen	13	11	3	2	1	0
Få fler företagsetableringar	17	7	4	2	0	0
Höja kvaliteten i kommunal verksamhet	7	15	6	2	0	0
Stärka den kommunala attraktionskraften	22	6	1	1	0	0
Påverka programutbudet och innehållet i högskolans /universitetets utbildningar	5	12	9	1	3	0
Öka samverkan mellan företag i kommunen och högskolan /universitetet	17	7	4	1	1	0
Öka tillgången av kvalificerad arbetskraft inom kommunförvaltningen	4	11	12	2	1	0

Källa: Enkätundersökning till kommuner i högskolesamordnarnätverket. Avläst 2009-08-18

Enkätsvaren uttrycker att kommuner kan ha flera viktiga syften med att samverka med universitet och högskolor. De allra flesta svaren pekar nämligen på att flera syften är viktiga. Att stärka den kommunala attraktionskraften verkar vara det mest angelägna syftet. Tjugoåtta av de trettio svarande kommunerna har angett det som det mest angelägna syftet.

Även att förbättra utbildningsmöjligheter för kommunens invånare och få fler arbetstillfällen och företagsetableringar anges som viktiga syften. Svaren från fyra kommuner menar att syftet i liten grad handlar om att förbättra utbildningsmöjligheter. Önskan om fler arbetstillfällen rankas högt liksom om företagsetableringar.

Också mer ”inomkommunala” syften, som att höja kvaliteten i kommunal verksamhet tillmäts stor betydelse i svaren. Ett antal svar, men inte så många, anser att möjligheter att påverka universitets och högskolors utbildningsutbud är viktigt. Det är relativt få kommuner som har uppgivit en förbättring av skatteintäkterna som ett viktigt skäl för att samarbeta.

Det som berättades vid kommunbesöken visar sammantaget upp en bred kartä på syften med samverkan. Representanter för Skellefteå och Varberg betonade således betydelsen av att höja utbildningsnivån i befolkningen. Med hjälp av detta hoppades man att hela samhället/kommunen skulle utvecklas. Lokalt betonade syften med utbildningserbjudanden framkom vid intervjuerna. I Varberg pekade en intervjuad t ex på betydelsen av att kunna erbjuda medflyttande till anställda på Ringhals kärnkraftverk en högre utbildning. I Skellefteå berättade en person om den tidigare negativa befolkningsutvecklingen och om näringslivets önskemål om högre utbildningsnivå och forskning. I båda kommunerna ansågs politikerna ha varit eniga om behovet av utbildningssatsningar.

Också vid besöket på Gotland framfördes de demografiska faktorerna som viktiga och flera av kommunrepresentanterna betonade vikten av att försöka få fler personer att stanna på ön. I likhet med Skellefteå framfördes också ett behov av och en önskan om att använda utbyggd högre utbildning i syfte att förändra näringslivsstrukturen.

I Lund ansågs syftet med samverkan handla om att studenter skall ha en bra social tillvaro (bostäder, kollektivtrafik m.m.). I Lund verkar man inte på samma sätt som i Varberg, Skellefteå eller på Gotland ha behövt anstränga sig från kommunens sida för att locka studenter till kommunen.

Innehåll i samarbetet

När det gäller frågan om vad samarbetet handlar om innehållsmässigt så ombads de svarande att rangordna ett antal påståenden med hjälp av en skala från Mycket hög grad till Mycket liten grad. Det fanns också en möjlighet att ange svarsalternativet Inte aktuellt.

TABELL 3: Innehållet i kommuners samarbete med högskola/universitet

	Mycket hög grad	Hög grad	Liten grad	Mycket liten grad	Inte aktuellt	Inget svar
Stötta högskola/ universitet med studentrekrytering	4	15	5	4	0	2
Lärande bland kommunalanställda	1	8	11	6	1	3
Lärandemöjligheter för kommuninvånare	10	11	4	4	0	1
Utveckling av kommunal verksamhet genom forskning och utveckling (FoU)	7	10	6	6	1	0
Näringslivsutveckling /företagsskapande	10	11	3	3	1	2
Stötta studenter i sociala frågor, som boende, fritid o.dyl.	13	10	4	1	2	0
Anordna praktikplatser för studenter inom kommunens förvaltning	5	10	12	0	3	0
Uppsatskrivande i kommunal miljö	4	9	15	1	1	0
Rekrytering av nya medarbetare till den kommunala förvaltningen	4	10	11	3	0	2
Annat	5	0	2	0	1	22

Källa: Enkätundersökning till kommuner i högskolesamordnarnätverket. Avläst 2009-08-18

Flertalet av de svarande anser att studentsocialt arbete är något som man i kommunerna ägnar sig åt i mycket hög grad eller i hög grad. Att med hjälp av samverkan med högskolor och universitet medverka till näringslivsutveckling och företagsskapande kommer som delad tvåa i sammanställningen ovan. Att ordna lärandemöjligheter för kommuninvånare anses också vara ett område av stor vikt i samarbetet.

Enkätsvaren på en aggregerad nivå utvisar att kommuner i första hand samarbetar om studiesociala frågor och frågor relaterade till näringslivsutveckling. Detta är en intressant bild i jämförelse med det som kom fram vid gjorda kommunbesök. Vid samtalen i Varberg och i Skellefteå framkom nämligen att lärandemöjligheter för kommuninvånarna var mycket viktiga och att samarbetet därför i första hand handlade om att ordna sådana möjligheter. Båda dessa kommuner har valt att utveckla kommunala Campusmiljöer. I dessa båda kommuner är det alltså inte i första hand fråga om samarbete som handlar om studentsociala frågor och om näringslivsutveckling. Det handlar om att erbjuda befolkningen utbildningsmöjligheter som i sin tur kan leda till näringslivs- och samhällsutveckling.

I Lund betonades de studiesociala frågorna, såsom bostäder, välkomstaktiviteter och en bra boendemiljö under studietiden. I det här sammanhanget pekade företrädare för kommunen på att internationella studenter ges särskild uppmärksamhet. I Lund genomförs årliga uppsatstävlingar med kommunrelevans och man har ett öppet förhållningssätt till studenter som vill göra examensarbete o. dyl.

Också på Gotland berättade kommunala representanter att man har prioriterat studentsociala frågor i samarbetet, där studentekonomi och studentboende lyfts fram. Gotlands kommun och Högskolan på Gotland kan båda sägas ha ett starkt studentfokus och man samarbetar utifrån följande idé: ”flytta hit – ha en bra studiemiljö – stanna kvar”. I likhet med Varberg och Skellefteå är studentrekryteringsfrågorna ständigt närvarande.

Det som framkom vid kommunbesöken belyser på ett intressant sätt att samarbetsförhållanden präglas av lokala omständigheter. I Lund är studenterna en mycket stor del av befolkningen och då kan det förefalla vara naturligt att betrakta dem som just kommuninnevånare. På Gotland vill man ha mer befolkning och gärna då välutbildad sådan. I Skellefteå och i Varberg har man velat ge befolkningen bättre utbildningsmöjligheter.

Resurser för samarbetet

Av tabell 5 nedan framgår lämnade synpunkter på vilka typer av resursinsatser som anses vara viktiga.

TABELL 4: Kommunernas viktning av olika resursinsatser

	Mycket stor vikt	Stor vikt	Liten vikt	Mycket liten vikt	Inte aktuellt	Inget svar
Studiesociala resurser /miljöer t.ex. kårhus	14	10	2	1	3	0
Utbildningsadministrativt stöd (kommunala koordinatörer o. dyl.)	3	12	8	2	3	2
Kommunstrategiskt stöd (t.ex. högskolesamordnare)	16	6	5	1	2	0
Kommunalt finansierade stipendier	1	6	8	2	12	1
Doktorander finansierade av kommunen	7	4	6	2	10	1
Forskning på uppdrag av kommunen	4	8	6	4	7	1
Forskningsprogram – där kommunen ingår som part och medfinansier	8	4	6	3	7	2
Annan insats	3	3	0	0	1	21

Källa: Enkätundersökning till kommuner i högskolesamordnarnätverket. Avläst 2009-08-18

Tre typer av resursinsatser tillmäts störst vikt i enkätsvaren, nämligen studiesociala resursinsatser, kommunstrategiskt stöd och utbildningsadministrativt stöd. Stor vikt läggs också vid resurser för forskning och forskningsprogram där kommunen medverkar liksom för doktorandfinansiering.

De studiesociala resursinsatserna betonades av företrädare för samtliga fyra besökta kommuner. Däremot varierar typ av insats och insatsnivå. Några exempel: I Lund finns en bostadspool, på Gotland boendeförmedlare, i Skellefteå finns studentstödet integrerat i Campus och i Varberg erbjuds kommunala studentbostäder. Det förekommer också att kommunerna betalar utbildningar, så har Gotland betalt för lärar- och socionomutbildningar. I Skellefteå och Varberg lägger kommunerna resurser på sina Campusmiljöer. I Skellefteå finns cirka åtta kommunalt finansierade tjänster och man har investerat i storleksordningen 500 mnkr i Campus. I Varberg satsas cirka 10 mnkr årligen för utbildningssamordnare och lokaler, och där har man medvetet höjt servicegraden gentemot lärare och studenter med kommunala pengar. I Skellefteå och Varberg uttryckte kommunföreträdarna det som att kommunerna betalar för ett ”ökat engagemang” respektive ”en högre servicegrad”. Kommunala resurser används också till sådant som inkubatorer, centrumbildningar, stipendier, uppsattpriiser, samordningstjänster, klimatsatsningar m.m.

Aktörers inflytande

I enkäten frågades också i vilken grad som kommunpolitiker respektive kommunala tjänstemän har haft inflytande över olika förhållanden.

Så här ser svaren ut vad gäller först **kommunpolitiker**.

TABELL 5: Kommunpolitikens inflytande över samverkan med högskola/universitet

	Mycket stor grad	Stor grad	Liten grad	Mycket liten grad	Inte aktuellt
Kursutbud	0	1	10	8	9
Forskning	1	5	13	2	6
Lokaler	7	10	7	1	3
Studentbostäder	14	7	2	0	4
Studiesociala miljöer	12	6	4	2	4
Studiesociala resurser	2	10	10	4	2
Samverkansformer	7	14	6	1	0

Källa: Enkätundersökning till kommuner i högskolesamordnarnätverket. Avläst 2009-08-18

På följande sätt ser motsvarande tabell sedan ut för **kommunala tjänstemän**.

TABELL 6: Kommunala tjänstemäns inflytande över samverkan med högskola/universitet

	Mycket stor grad	Stor grad	Liten grad	Mycket liten grad	Inte aktuellt
Kursutbud	2	7	7	4	8
Forskning	2	8	8	3	6
Lokaler	9	6	7	3	3
Studentbostäder	12	9	1	1	4
Studiesociala miljöer	9	11	2	3	3
Studiesociala resurser	7	17	3	1	0
Samverkansformer	12	9	0	2	3

Källa: Enkätundersökning till kommuner i högskolesamordnarnätverket. Avläst 2009-08-28

I en övervägande majoritet bland svaren anses kommunpolitiker framför allt ha inflytande över frågor om studentbostäder och studiesociala miljöer. Med det senare menas kårhus och dylikt. Här rör det sig alltså om fysiska förhållanden med ekonomiska inslag.

Kommunpolitiker verkar också ha inflytande över samverkansformer. I hälften av svaren anses kommunpolitiker ha haft inflytande över lokaler för undervisning liksom över forskning samt de resurser som sätts in från kommunalt håll för studiesociala aktiviteter. I några kommuner anses politiker också ha inflytande över kursutbud, även om det i flertalet fall är i liten grad. När det gäller forskning anses det i nästan hälften av kommunerna att kommunpolitiker har inflytande i liten grad.

Kommunala tjänstemän anses ha mycket stort eller ganska stort inflytande över samverkansformer i så gott som samtliga tillfrågade kommuner. Tjänstemän anses ha större inflytande än vad kommunpolitiker sammantaget sägs ha i dessa avseenden.

När det gäller inflytande över studentbostäder, studiesociala resurser och studiesociala miljöer är det ingen större skillnad mellan hur politikernas inflytande ser ut. Intressant att notera är att tjänstemän anses ha bra mycket större inflytande över kursutbud än vad politiker sägs ha. Även när det gäller forskning anses tjänstemän ha större inflytande.

När det avslutningsvis gäller inflytande över former för samverkan mellan kommun och högskola/universitet så är det något som kommunala tjänstemän har inflytande över i mycket stor eller i stor grad.

Organisering av samarbetet

Enkäten innehöll också frågor om hur kommunens samarbete med högskolor och universitet är organiserat samt hur viktiga olika organisationsformer ansågs vara för samarbetet. I följande tabell anges svaren på den första delen av frågan.

TABELL 7: Organisering av samarbetet

Samarbetsform	Förekommer	Förekommer inte
Reglerat i avtal	16	14
Regelbundna möten	28	2
Särskilda samarbetsorgan	25	5
Representation i styrelser	13	17

Källa: Enkätundersökning till kommuner i högskolesamordnarnätverket. Avläst 2009-08-18

Här kan vi konstatera att regelbundna möten är mycket vanligt förekommande liksom att man har särskilda samarbetsorgan. Drygt hälften av de svarande har avtalsreglerat samarbete, knappt hälften av de svarande kommunerna har kommunal representation i fakultets- och eller högskole-/universitetsstyrelser. De här nämnda samarbetsformerna anses genomgående som viktiga eller mycket viktiga.

Iakttagelserna från kommunbesöken bekräftar enkätresultatet att regelbundna möten är mycket vanliga. Däremot skiljer sig kommunerna åt när det gäller i vilken form, med vilket innehåll och vilka som deltar i sådana möten. I Lund är studentrådet med högskolesamordnare viktigt. I studentrådet diskuteras studentsociala spörsmål som boendefrågor, välkomstaktiviteter, studentfestligheter och aktiviteter för utbytesstudenter. Just det ökade antalet utbytesstudenter har accentuerat behovet av samarbete. Studentrådet leds av ett kommunalråd som också är ordförande i tekniska nämnden. Dessutom finns särskilda ledningsmöten där kommunstyrelsens ordförande och rektor (med staber) sammanträder.

På Gotland står Sturek (Studentrekrytering) i centrum för samverkan mellan kommun, studentkår, högskola och näringsliv. Sturek bildades 2005 och samverkan är reglerad i avtal. Från början var målet att bli årets studentkommun. Målet uppnåddes 2007 och nu har rådet prioriterat studentekonomi, studentboende, campusmiljön i Visby samt arbetsmarknadens behov och krav på kvalitet. Här finns något som kallas Regsam, där arbetsförmedling, Almi, högskolan, länsstyrelsen och kommunen samverkar. Vid besöket på Gotland pekade kommunpolitikerna på behov av tydligare samverkansstruktur.

I Skellefteå finns inget genomgripande avtal mellan kommunen och Umeå Universitet och inte heller med Luleå Tekniska Universitet (LTU). I Skellefteå uppgav man att det har fungerat väl med samförstånd och muntliga överenskommelser. Den lokala kommunskapade campusmiljön ansågs vara viktig. Kommunledningen träffar ledningen för Umeå Universitet ett par gånger per år och med såväl LTU:s institution i Skellefteå som med LTU centralt. Därutöver finns också regelbundna möten mellan representanter för studenterna och kommunledningen.

I Varberg finns en kombination av avtal och ”handslag” och där har det fungerat väl med samförstånd och muntliga överenskommelser. På samma sätt som i Skellefteå sägs det vara en fördel att ha flera högskolor/universitet att arbeta med.

KAPITEL 4

Tolkningar och reflektioner

Utifrån undersökningsresultaten har vi gjort några tolkningar av resultaten, vilka återges nedan. Med utgångspunkt från detta återger vi därefter några reflektioner om kommuners föreställningar till samverkan med universitet och högskolor.

Aggregerad tolkning av undersökningsresultaten

På en aggregerad nivå – som redovisade tabeller ger uttryck för – framgår att det är kommunstyrelsepolitiker och deras tjänstemän som anses vara viktigast i frågor om samverkan mellan kommun och universitet/högskolor. Detta är en tydlig iakttagelse som återspeglas i enkätsvaren.

Det syns för det första vad gäller syfte med samarbete eller med andra ord vad kommuner anser sig vilja med att samverka med universitet och högskolor. Enkelt uttryckt kan man säga att kommuner framför allt vill medverka till tillväxt och då på flera sätt – genom att vilja stärka den kommunala attraktionskraften, genom att hoppas på fler företagsetableringar, genom att försöka medverka till att företag samarbetar med universitet och högskolor samt genom att hoppas på att fler människor lockas till kommunen. För det andra syns kommuners tillväxtambitioner även i innehållsliga avseenden. Av svaren framgår nämligen att samarbetet framför allt handlar om tre förhållanden – att stötta de studenter som är intresserade av att studera vid aktuell kommun, att försöka medverka till näringslivsutveckling samt att skapa lärandemöjligheter för kommuninnevånare. För det tredje verkar det som om de svarande kommunerna framför allt satsar resurser på kommunstrategiskt arbete och på det

studiesociala området. För det fjärde sägs kommunala politiker och tjänstemän ha störst inflytande över studentbostäder och studiesociala miljöer.

Tillväxtambitioner verkar alltså vara av störst betydelse för de svarande kommunerna i stort och man försöker få till stånd sådan utveckling på flera sätt. Detta kan ses som en bredd när det gäller kommuners samarbete med högskolor och universitet. Av tabellredovisningen ovan framgår också ett annat slags bredd på så sätt att kommuner kan vilja annat än tillväxt. Att döma från enkätsvaren finns det kommuner som tycker att det är viktigt att kunna höja kvaliteten i den kommunala verksamheten med hjälp av samarbete liksom att öka tillgången på arbetskraft till kommunen.

Kommunala förhållningssätt till högskole-/universitetssamverkan

Som nämndes inledningsvis har inte rapporten ambitionen att återge mönster bland kommuner i form av kategorisering och dylikt. Enkätmaterialet medger inte detta. Det vi fick fram vid gjorda kommunbesök gav oss dock underlag för att föra en diskussion om hur kommuner förhåller sig till samverkan och hur detta kommer till uttryck i vad man satsar på.

Vi tycker oss således ha uppfattat att Gotlands kommun i sin samverkan med Högskolan på Gotland vill att personer med intresse för bred högskoleutbildning skall söka sig till högskolan och helst också stanna kvar på ön efter utbildningen. Med detta syfte uppfattar vi att kommunen satsar på tre förhållanden. För det första satsar kommunen på att studenter skall ha det bra under sin studietid. För det andra intresserar man sig för den utbildning som högskolan erbjuder och för det tredje har man också ett samhällsutvecklingsfokus på så sätt att man hoppas på att samhällslivet på Gotland skall utvecklas med hjälp av högskolan och vad som där görs.

Varbergs kommun har valt att skapa en egen Campusmiljö i syfte att medverka till att regionens företag får tillgång till arbetskraft med relevant utbildning. Detta uppfattar vi som att kommunen i första hand har ett utbildningsfokus, men också ett näringslivsfokus på så sätt att företag i kommunen och dess närhet skall kunna utvecklas med hjälp av att få tillgång till utbildad arbetskraft vid Campus Varberg. I sin tur, uppfattar vi det som att kommunledningen förväntar sig att detta skall vara bra för kommunen i stort.

Skellefteå har också skapat en egen Campusmiljö och då för att ge befolkningen möjligheter till utbildning i kommunen. Här är det också fråga om ett utbildningsfokus som dock inte lika påtagligt som i Varberg tar sikte på att förse företag med arbetskraft utan snarare på att erbjuda befolkningen utbildningsmöjligheter i stort. Bakom en sådan ambition verkar det också finnas en samhällsutvecklingsambition.

I Lunds kommun – den kommun i landet som har högst andel studenter och universitetsanställda i sin befolkning – samverkar man framför allt för att den stora andelen av befolkningen skall ha det bra. Man har därför i första hand ett fokus på studenters sociala tillvaro i kommunen. Man behöver inte lägga ner energi varken på att få studenter att komma till Lund eller på att medverka till att företag får tag i lämplig arbetskraft. Man behöver heller inte anstränga sig för att utbildningsmöjligheter skall tillhandahållas befolkningen.

De här skilda förhållningssätten till samverkan (eller med andra ord samverkansfokuseringar) kan tolkas i termer av beroendeförhållanden, som kan uttryckas på följande sätt. Ett universitet eller en högskola är beroende av den kommun där man är etablerad vad gäller bostadsförsörjning till studenter och av att kommunen är en attraktiv plats att bo på. Kommuner är beroende av universitet/högskolor vad gäller anordnande av högre utbildning och försörjning av innevånare.

Beroendeförhållandena ser i grunden olika ut i de fyra kommuner som vi har besökt. I Varberg och i Skellefteå har inte staten etablerat någon högskole- eller universitetsmiljö. Genom respektive kommuns försorg har det byggts Campusmiljöer till vilka högskolor och universitet har förlagt efterfrågade utbildningar. I de här båda kommunerna råder andra beroendeförhållanden än i Lund och på Gotland där universitetet respektive högskolan är beroende av att det finns infrastruktur (exempelvis boende- och transportmöjligheter) och utbud av kommunal och annan service. De högskolor och universitet som är verksamma i Skellefteå och i Varberg behöver inte bry sig om sådana frågor. I Skellefteå och i Varberg är det i grunden kommunerna som är beroende av att det finns högskolor och universitet som är beredda att förlägga verksamhet till kommunerna. När så har skett kan det tänkas att de aktuella högskolorna/universitetet gör sig beroende av Campusmiljöerna i de båda kommunerna.

Ömsesidigheten i beroendeförhållandena gör sig mer gällande i Lund och på Gotland, som har sagts ovan. Men, beroendeförhållandena ser olika ut i dessa kommuner. I Lund kan man något förenklat säga att ”de två är ett” på så sätt att det knappast skulle finnas en kommun utan ett universitet och vice versa. Universitetet i Lund är på ett helt annat sätt än Högskolan på Gotland dominerande i kommunen.

Utifrån det nyss förda resonemanget kan ett antal kommunala förhållningssätt utkristalliseras och de kan formuleras som fokuseringar på följande sätt:

- › Studentfokus; det gäller att studenter har det bra i kommunen, då kommer de och då kanske de stannar.
- › Utbildningsfokus; det är viktigt att befolkningen erbjuds utbildningsmöjligheter.

- › Näringslivsutvecklingsfokus; genom att kommunen medverkar till att det tillhandahålls utbildningsmöjligheter som är efterfrågade av det lokala näringslivet så kan företagen få möjligheter att utvecklas.
- › Samhällsutvecklingsfokus; med hjälp av universitets-/högskoleetablering kan kommunen få hjälp att utvecklas vad gäller struktur på kompetens, arbetstillfällen, företag m.m.

En kommun kan beroende på sina förutsättningar (bland annat beroende förhållanden) fokusera på en eller flera av ovanstående förhållanden. Enkelt uttryckt kan man säga att man i Lunds kommun i första hand har ett studentfokus i sin samverkan med universitetet. Gotlands kommun har också en sådan fokusering, men dessutom också ett utbildningsfokus och ett samhällsutvecklingsfokus. Skellefteå kommun tycks i första hand ha ett utbildningsfokus utifrån ett medborgarperspektiv och förväntar sig att detta skall vara bra för samhällsutvecklingen i kommunen. Varbergs kommuns handlande kan tolkas i likartade termer med den skillnaden att det bakom handlandet finns ett näringslivsperspektiv.

Flera fokuseringsmöjligheter (och därmed kommunala förhållningssätt) vad gäller högskolesamverkan kan tänkas. Man kan tänka sig vilja samverka för att få möjligheter att utveckla kommunal verksamhet och personal och på så sätt ha ett kommunfokus. Man kan också tänka sig vilja samverka för att med hjälp av forskning utveckla lokala förhållanden såsom infrastrukturella förhållanden och branscher/näringsgrenar. Sådana fokuseringar diskuteras inte närmare här, eftersom vi inte har tillgång till underlag för detta.

I enkäten fanns det möjlighet att uttrycka tankar om framtida samarbete mellan egen kommun och universitet/högskolor. Sådana tankar uttrycktes och de kan sorteras utifrån de ovan nämnda fokuseringar. I svaren återfinns således tankar om att skapa attraktivare studentboendemöjligheter. Det framfördes också idéer om att utveckla campusmiljöer där olika aktörer och nivåer i utbildningssystemen kan mötas. Flera önskade sig också ett utökat näringslivssamarbete med hjälp av högskolesamverkan.

Det framfördes också tankar med utvecklingsfokus. Ett svar i enkäten handlar om att vilja nå nya målgrupper genom pedagogisk utveckling, onl-neutbildningar och decentraliserade lärcentra, ett annat om en önskan att påverka utbildningsutbudet utifrån lokal efterfrågan. Det fanns också enkät-svar med ett kommunutvecklingsfokus i bemärkelsen att få till stånd kommunrelevant forskning och inomkommunal utveckling, kommundoktorander, forskarskolor m.m.

Bilaga - Förteckning över kommuner som har svarat på enkäten

- } Akademi Norr³
- } Borlänge
- } Borås
- } Eskilstuna
- } Falun
- } Gotland
- } Halmstad
- } Haparanda
- } Helsingborg
- } Linköping
- } Luleå
- } Lund
- } Karlshamn
- } Karlskoga
- } Karlskrona
- } Malmö
- } Norrköping
- } Nynäshamn
- } Skellefteå
- } Skövde
- } Stockholm
- } Södertälje
- } Trollhättan
- } Uddevalla
- } Umeå
- } Varberg
- } Vänersborg
- } Örebro
- } Örensköldsvik
- } Östersund

³ Ett kommunalförbund i vilket kommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Dorotea, Kramfors, Lycksele, Malå, Sollefteå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Vilhelmina och Åsele ingår.

Kommuner och universitet/högskolor i samverkan

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) gav våren 2009 Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) och HELIX VINN Excellence Centre vid Linköpings universitet i uppdrag att genomföra en undersökning om hur kommuner samverkar med universitet/högskolor i organiserade former. Undersökningen utgår från ett kommunalt perspektiv och syftar till att öka kunskapen om hur mer institutionaliserade samarbetsförhållanden ser ut. En bakgrund är att de så kallade "högskolesamordnarna" i kommuner och företrädare för SKL har uttryckt önskemål om att få veta mer om hur kommuner och universitet/högskolor samverkar med varandra i organiserade former.

Bakom det uttalade behovet av kunskap finns föreställningar om att inriktningen varierar på de arbeten som "högskolesamordnarna" gör, både vad gäller innehåll och form. Det kan t ex handla om ambitioner att medverka till näringslivsutveckling, utveckling av kommunala verksamheter, utveckling av campusmiljöer och utveckling av studiesociala förhållanden. Formerna för kontakter mellan kommuner och universitet/högskolor kan också variera.

Studien har genomförts av Leif Jonsson och Kent Waltersson vid CKS/ HELIX VINN Excellence Centre vid Linköpings universitet.

Beställ eller ladda ner på www.skl.se/publikationer eller på telefon 020-31 32 30.

ISBN 978-91-7164-516-6

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Post: 118 82 Stockholm
Besök: Hornsgatan 20
Telefon: 08-452 70 00
www.skl.se